

NA PODZIM PŮJDOU DO ŠKOLY. CO JIM NABÍDNOUT?

Se začátkem kalendářního roku se v mnoha mateřských školách zintenzivní příprava předškoláků na školu. Co děti, které se zanedlouho rozloučí se školkou, potřebují? Jak s nimi pracovat? A jak důležitá je spolupráce s rodiči?

Podle speciální pedagožky Hany Otevřelové informace potřebují i rodiče dítěte. „Já se řídím heslem: Informovaný rodič je chápavější a podporující rodič. Zajistě se shodneme na tom, že dobrá spolupráce mezi školkou a rodiči je pro dítě vždy výhodou. Proto je přínosné udělat ze strany školky nezbytné kroky vůči rodičům předškoláků. Důvodů je hned několik. Rodiče budou cítit, že je o jejich dítě dobře postaráno, že školce na prospívání dětí záleží, což bude zvyšovat jejich důvěru vůči školce. Také rodičům poskytnete důležité informace, které jim pomohou při úvahách ohledně nástupu jejich dítěte do školy.“

Vyšetření školní zralosti

Česká republika má nebývalé množství odkladů školní docházky. Počet dětí, kterým je nástup do první třídy odložen, lehce převyšuje 20 % populačního ročníku, zatímco v minulosti se jednalo o podstatně nižší číslo. Je to poněkud zvláštní tradice, která podle odborníků nemá ve světě obdoby. Pochopitelně že řada rodičů žádá pro své dítě odklad školní docházky ze závažných důvodů, například vývojových nebo zdravotních. Leckdy se ale za odkladem skrývá snaha prodloužit dítěti dětství, případně usnadnění rodinné logistiky.

Žádost o odklad školní docházky by mělo provázet vyšetření školní zralosti, které provádí psycholog a které obnáší inteligenční test a vyšetření psychických funkcí, a případně vyšetření specializovaným lékařem, například neurologem. To přichází v úvahu tehdy, když k žádosti o odklad vedou závažné zdravotní důvody. PHDr. Ladislava Lažová uvádí, které faktory mohou vést k tomu, že dítě nastoupí do školy později. „Je to například dítě, které je často nemocné, což je samozřejmě otázka, kterou je třeba řešit s pediatrem. Časté absence mohou dítěti vzdělávání „otrávit“; upo-

zorňuje psycholožka. Dítě, které už v první třídě opakovaně chybí, má problém znovu „naskočit“ do vyučovacího procesu, a opakované absence jej poznamenají i sociálně. Pokud se tedy jedná o obtíž, která by se mohla s věkem zmírnit, například vývojově podmíněná porucha imunity, je na místě zvážit pozdější nástup do školy. Podle psycholožky ale rozhodně není kritériem pro odklad skutečnost, že dítě je drobného vzrůstu, už proto, že vzrůst dítěte je významně ovlivněn genetikou. „Pokud se předškolák vůbec nezajímá o čísla a písmena, může to také signalizovat budoucí problém,“ upozorňuje Ladislava Lažová. „Pozor, to, jestli dítě umí odříkat číselnou řadu, není důležité. Důležitější je znalost předmatematických pojmů a především porozumění.“

Ladislava Lažová také upozorňuje, že vyšetření školní zralosti rozhodně není v rukou pedagogů mateřských škol, kteří ovšem mohou psychologovi a především rodičům poskytnout řadu důležitých informací o tom, jak se dítěti daří, co zvládá a co ne a jak je na tom v sociální oblasti a sebeobsluze. „Neměli bychom zlehčovat dotazy rodičů. Mají nárok se ptát, potřebují informace. Přimlouvám se zejména za úzkostné maminky. Před dítětem bychom ale rodičům měli dávat pouze pozitivní zpětnou vazbu. Měli bychom s nimi mluvit opatrně, nedávat dítěti diagnózu. To rozhodně není v rukou pedagogů,“ zdůrazňuje PhDr. Ladislava Lažová.

Co umíme, děláme rádi

A to, co neumíme, nás až tak neláká. S touto tendencí se pochopitelně setkáme i u dětí, které se chystají do školy. „Dítě před nástupem do školy by mělo zvládat například pravolevou orientaci nebo znát celé své jméno a případně i adresu. Současná doba chce, aby děti uměly všechno, což ale nejde. Musíme se snažit citlivě doladit to, co dítěti nejde. Citlivost je důležitá, protože děti nejsou hloupé, poznají, když je chválíme za něco, co jim nejde,“ radí psycholožka L. Lažová.

Názory na to, jak s předškolními dětmi v mateřské škole pracovat, se leckde liší. V některých mateřských školách pro ně organizují „přípravky“, někde mají předškoláci svou vlastní třídu, zatímco jinde zůstávají v heterogenní skupině a učitelky pro ně individualizují vzdělávací nabídku. Formy a způsoby práce jsou různé, podle poradenské psycholožky Ladislavy Lažové je důležité především to, abychom své předškoláky – a nejen je – dobře znali. „Nejvíc informací o dítěti dostaneme od rodičů. A velmi důležité je pozorovat, jak rodiče komunikují s dítětem,“ uvádí.

Speciální pedagožka Hana Otevřelová doporučuje, abychom si předtím, než začneme s dětmi cíleně pracovat na přípravě na školu, ujasnili několik věcí. „Měli bychom se ptát, které percepčně motorické funkce u předškoláků sledujeme, a na jakém stupni vývoje mají být před vstupem do první třídy. Také bychom si měli ujasnit, jak nezralost některých oblastí ovlivní start v první třídě. Víme, co by mělo dítě okolo pátého roku umět? Třeba z kolika částí by dítě mělo být schopno složit obrázek, abychom mohli říci, že tato dílčí funkce je zralá?“ ptá se Hana Otevřelová.

Ladislava Lažová říká, že v rámci pedagogické podpory dětem (nejen) předškolního věku bychom měli myslet i na vlastní sebehodnocení dítěte. „Měli bychom je vést k tomu, aby si v tom, co se mu nepovedlo, našlo něco, co se mu podařilo,“ říká a upozorňuje přitom na nebezpečí přehnaného a hlavně neobjektivního chválení. Předškolák už dobře ví, že mu něco nejde, a pokud jeho výkony stále „vynášíme do nebes“, nijak tím jeho vývoj nepodpoříme. Můžeme tím jeho sebevědomí naopak srazit, protože nabude dojmu, že je tak nemožný, že nám stojí jen za falešné chvály. Ladislava Lažová přitom upozorňuje i na tradici vystavování dětských výtvarů v šatně, což podle ní není rozhodně objektivní. „Jak vystavíme, že dítě je kamarádké, pěkně zpívá, tančí...“ Dodává, že bychom rozhodně neměli tlačit na výkon, protože ten nás rozhodně nedělá šťastným. Při práci s dětmi podle ní potřebujeme nadhled.

Aspekty školní zralosti a připravenosti

Které funkce bychom u předškoláků měli rozvíjet? Podle Hany Otevřelové v první řadě pozornost. „Pozornost je základním stavebním prvkem pro příjem informací. Jejím prostřednictvím lidé poznávají své okolí, mohou se rozvíjet. A poznávání probíhá prostřednictvím podnětů, které na nás působí,“ vysvětluje. Další důležitou funkcí, již bychom se měli zabývat, je sluchové vnímání. „Rozvoj sluchového vnímání souvisí se záměrnou pozorností. Již od tří let by dítě mělo být schopno určit, odkud přichází zvuk, postupně během následujícího roku by se mělo naučit rozpoznat, co zvuk vytváří. Ve čtyřech letech by mělo poznat písničku podle melodie, vyslechnout pohádku, vyprávění. Rok před nástupem do školy by výše vyjmenované úkoly mělo dítě již zvládat bez problémů. Není-li tomu tak, zařadíme do aktivit a her ve školce úkoly na rozvoj naslouchání,“ doporučuje pedagožka. Dodává, že předškolní období je typické stále lepším a lepším rozlišováním sluchových podnětů. „Funkce sluchového vnímání jsou stále vytrbenější, dětem se daří oddělovat aktuálně podstatné zvuky od těch, které v daný okamžik nepotřebují. Předškolák začíná ovládat a využívat sluchového vnímání figury,

Napište nám

Jak ve vaší mateřské škole pracujete s předškoláky? Podělte se o své zkušenosti a nápady z praxe, pochlubte se tím, co se vám daří. Vaše ohlasy rádi zveřejníme a tři z nich odměníme knihou z nakladatelství Portál. Ohlasy zasílejte na e-mail informatorium@portal.cz.

tedy toho, co je teď důležité, a pozadí, tedy toho, co je teď možné upozadit. Další důležitou funkcí je sluchové rozlišování. Předpokladem je úspěšně zvládnutí předchozích kroků, tedy sluchová koncentrace a sluchové vnímání figury a pozadí.“

Další důležitou oblastí je vnímání zrakové. „Když vnímáme zrakem předměty okolo sebe, rovnou je také uspořádáváme, co nás zajímá více, co méně. Úkoly, které dětem na rozvoj odlišování figury od pozadí předkládáme, mohou mít různou náročnost. Vycházíme opět z vývojové úrovně dětí. Provedení pracovního listu s menším počtem „lákad“ působících na zrak bude pro dítě snadnější než list, na kterém bude příliš obrázků, tvarů, spousta různých barev,“ radí speciální pedagožka. Mezi oblasti, které bychom měli rozvíjet, podle ní dále patří motorika, vnímání tělesného schématu, grafomotorika a řeč.

Ladislava Lažová zdůrazňuje, že velký význam má též psychická a sociální zralost. „Dítě musí například vědět, že co ‚projde‘ doma, ‚neprojde‘ ve školce a ve škole. Ve škole je hodně důležitá sebeobsluha a také pracovní návyky,“ upozorňuje. Dodává, že na školu musí být zralé nejen dítě, ale i jeho rodiče.

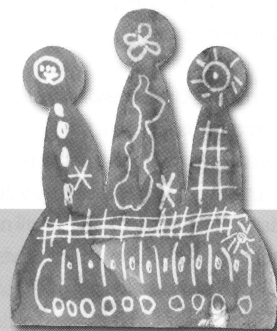
Pocit bezpečí především

Podle PhDr. Lažové je důležité i zdravé sebevědomí. „Potřebuje ho každé dítě a samozřejmě i my dospělí,“ vysvětluje. „Díky němu se dítě bude cítit bezpečně.“ K pocitu bezpečí přispěje i forma

předškolní přípravy. Ta by podle psycholožky Lažové měla být hravá a dítě bychom při ní měli vést k tomu, že úkol je vždy potřeba dokončit. „Předškolák by měl mít nějakou svou povinnost,“ doporučuje. V předškolním věku akcelerují vědomosti i dovednosti, což můžeme podpořit tím, že dítě pověříme nějakou drobnou povinností, která bude jenom jeho. Může například před svačinou rozdat prostírání nebo po společném cvičení sebrat a uklidit cvičební podložky.

Všechna doporučení, která obě odbornice nabízejí, platí jen v případech, že dítě nemá nějaké zvláštní, výrazné vývojové obtíže. Pokud dítě opakovaně v úkolech, které patří k přípravě na školu, opakovaně selhává, je na místě konzultace s psychologem nebo speciálním pedagogem. Tu může mateřská škola rodičům doporučit a v některých případech i zprostředkovat, ale zažádat o ni mohou pouze zákonní zástupci dítěte. Ze zkušenosti vyplývá, že v těchto případech není vhodná přehnaná iniciativa. Vyšetření „načerno“, kdy se do mateřské školy bez vědomí a souhlasu rodičů pozve psycholog, aby otestoval konkrétní dítě, může pedagogům přinést velké problémy. Rodiče v tu chvíli mohou ztratit důvěru v mateřskou školu a mohou podniknout i právní kroky, protože takovýmto postupem se porušují jejich rodičovská práva. I když se nám tedy zdá, že bychom měli vzít věci do svých rukou, je potřeba znát své kompetence, které jsou jasně vymezeny. Pedagog mateřské školy by ale rozhodně neměl rezignovat na poradenskou součást své profese a mluvit s rodiči o tom, jak se jejich dítěti daří a co by bylo třeba „dotáhnout“. Bez těchto informací si totiž rodiče nemají šanci uvědomit, jak by své dítě mohli podpořit. ■

Mgr. Marie Těthalová

Knižní tip

Už brzy půjdu do školy

Knihka nabízí soubor cvičení a pracovních listů, který je určen dětem ve věku 5–7 let, jejich rodičům a učitelům mateřských škol a přípravných tříd při základní škole. Záměrem je vybavit děti předškolního věku znalostmi a dovednostmi, které jim umožní zvládat nároky 1. třídy základní školy bez větších obtíží, či ještě lépe s radostí a s prožitky úspěchu. V knize najdeme cvičení na rozvíjení zrakového a sluchového vnímání, dále prostorové a pravolevé orientace, předčíselných představ i geometrických tvarů a grafomotorických dovedností dítěte. Nabízené aktivity mají podobu hry. Knihu je určena předškolním dětem a dětem z přípravných tříd základní školy. Knihu napsaly Iva Košek Bartoňová a Blanka Křováčková, ilustrovala ji Patricie Koubská a zakoupíte ji na obchod.portal.cz.